

Gramotnosti a kompetence dětí a teenagerů (nejen v zrcadle výzkumů)

Mgr. Pavlína Mazáčová, Ph.D.

Katedra informačních studií a knihovnictví
Filozofická fakulta MU Brno
pmazacov@phil.muni.cz

ČESKÉ DĚTI A MLÁDEŽ

JAKO ČTENÁŘI

V DOBĚ PANDEMIE 2021

Hana
Friedlaenderová
Hana Landová

Pavλίna Mazáčová
Irena Prázová
Vít Richter

Výzkumná publikace

- celorepublikový reprezentativní výzkum
- reprezentativní **vzorek 2 040 respondentů**
- Národní knihovna ČR + agentura Nielsen
Admosphere
- návazně na léta 2013, 2017
- **fenomén covid-19**

Cílové skupiny

- **děti ve věku 6 až 8 let** (nejmladší školní děti),
- **9 až 14 let** (starší děti)
- **15 až 19 let** (mládež)
- **rodiče dětí 6 až 8 let**

Témata výzkumu

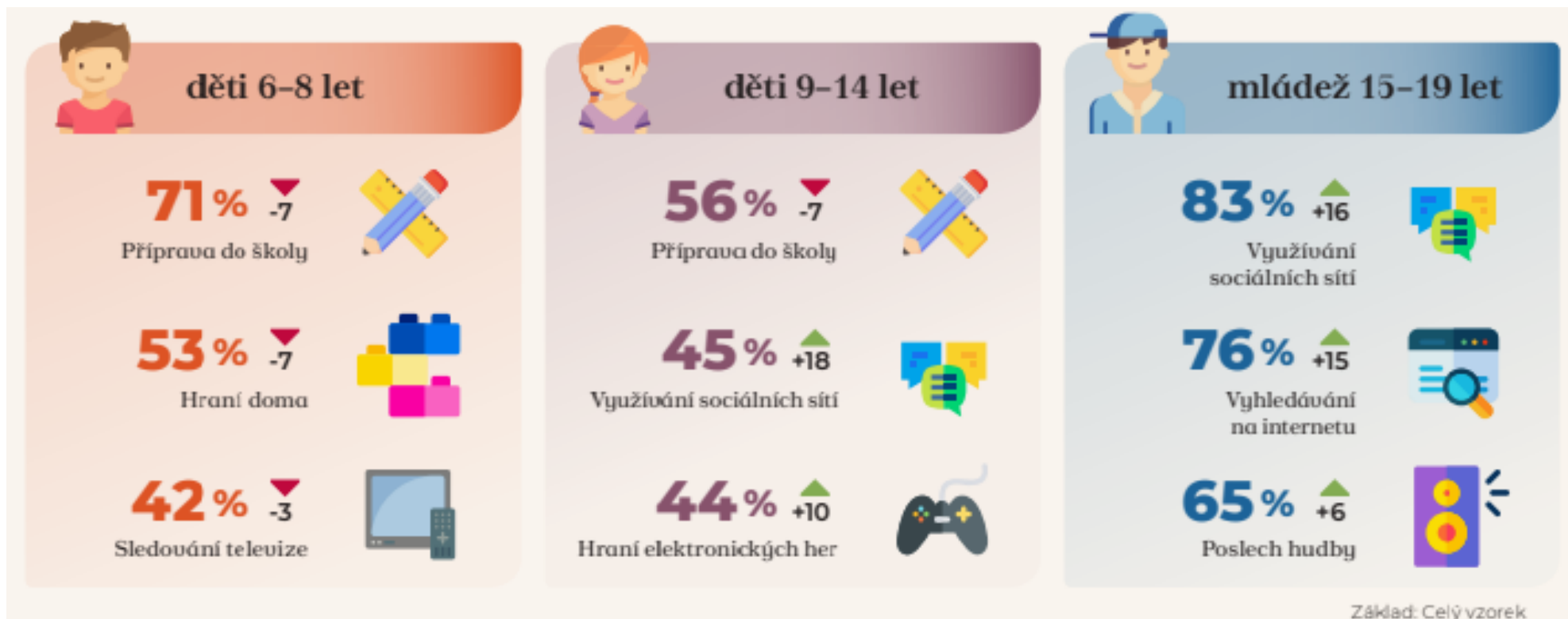
- četba knih, čtenářské chování
- obvyklé způsoby trávení volného času
- vlivy rodinného a školního prostředí na vztah dětí ke knihám a čtení
- nově také **proměny dětského čtenářství a mediálního chování v době pandemie COVID-19**
- **cíleněji také práce s informačními zdroji při učení**

Dvě klíčová zjištění výzkumu

- 1) **výrazné změny volnočasových aktivit dětí v době pandemie**
  - **nárůst digitální kultury dětí, více času v digitálním prostoru a na internetu:**
hraní elektronických her, využívání sociálních sítí a sledování filmů, seriálů i videí
  - **nový fenomén distanční výuky**

- 2) **na samotném čtení knih a vztahu dětí ke čtení se pandemická situace projevila spíše okrajově**

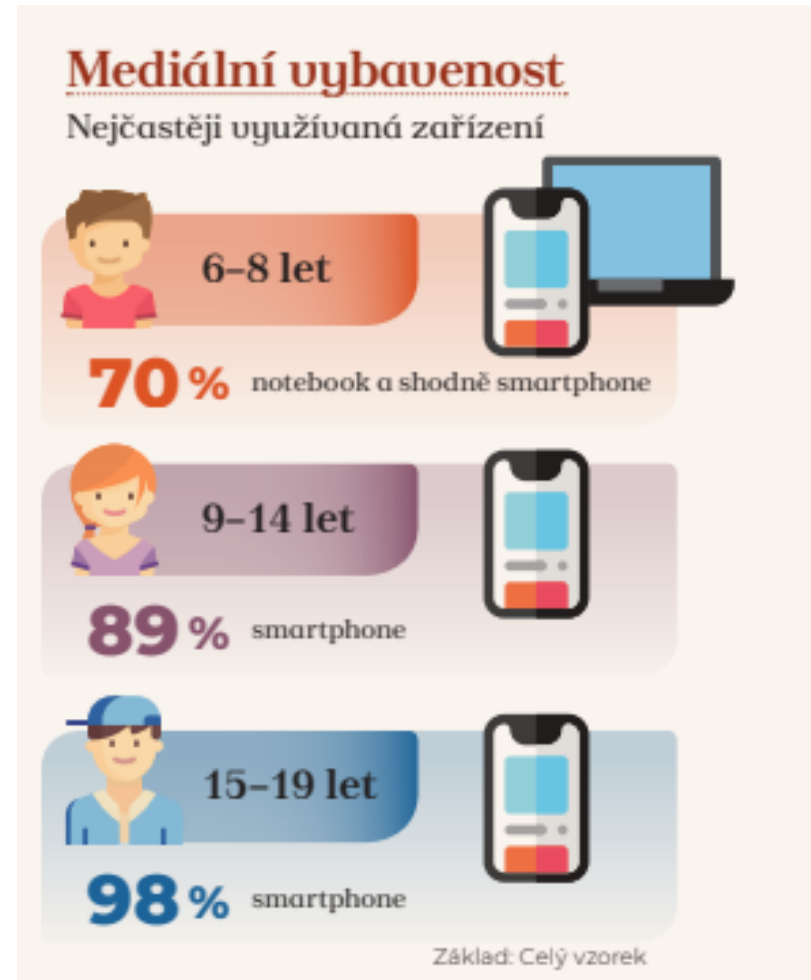
Jak děti a mládež tráví volný čas

- medializované dětství (u starších potřeba wellbeingu)

Vybavenost ICT u dětí a teenagerů

- Tablet? Notebook? Čtečka?
- NE! Smartphon!

Vztah dětí a teenagerů ke čtení

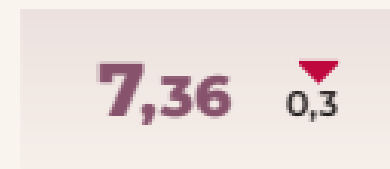
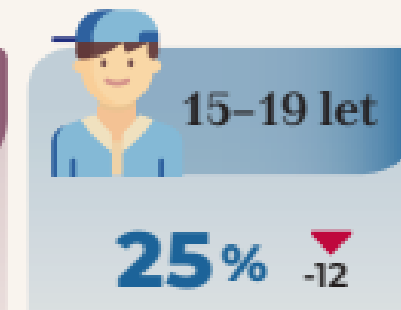
- pokles počtu pravidelných čtenářů – starší děti a teenageři
- nárůst četby kratších informativních textů, blogů, příspěvků na internetu a sociálních sítích

Vztah ke čtení

Podíl čtenářů, kteří čtou knihy několikrát týdně

Průměrný počet přečtených knih v uplynulém roce

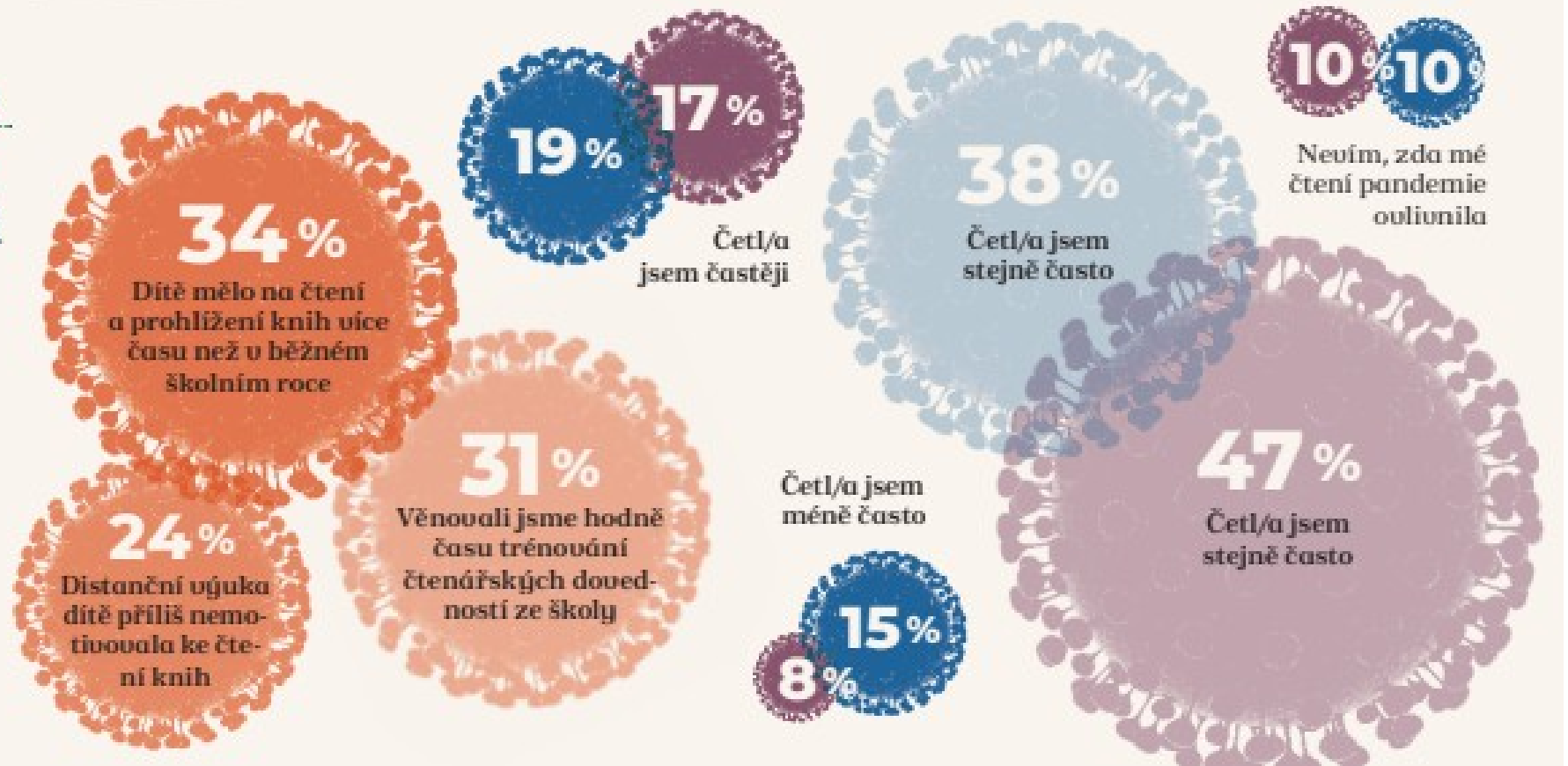
Základ: Celý vzorek

Vliv pandemie na čtenářství

Vliv pandemie na čtenářství dětí a mládeže

- 6–8 let
- 9–14 let
- 15–19 let

Základ: Celý vzorek

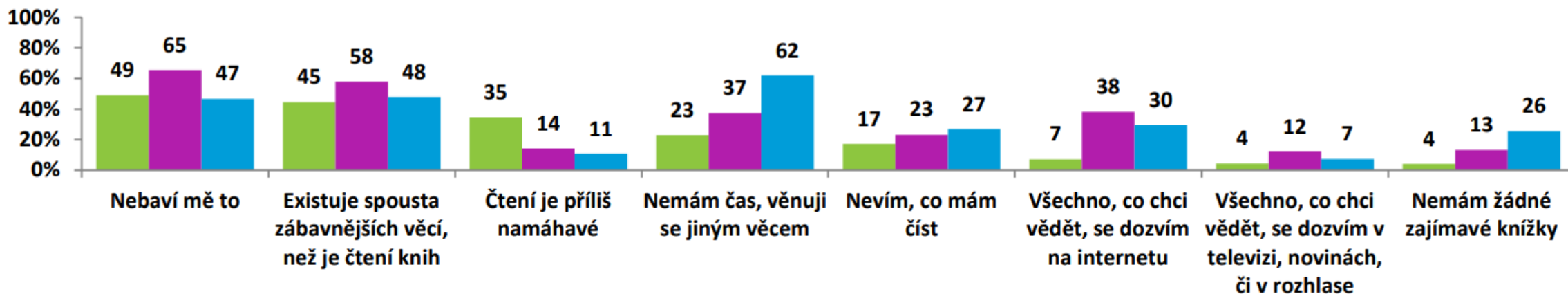

DĚTI, KTERÉ MOC NEČTOU, TO NEBAVÍ, MLÁDEŽ NEMÁ ČAS, ČÁSTEČNĚ CHYBÍ I ZAJÍMAVÉ KNIHY

Proč nečteš častěji knihy?

Základ: Čtou knihy jednou za měsíc nebo méně, N=různé

■ Mladší děti, N=73 ■ Starší děti, N=299 ■ Mládež, N=335

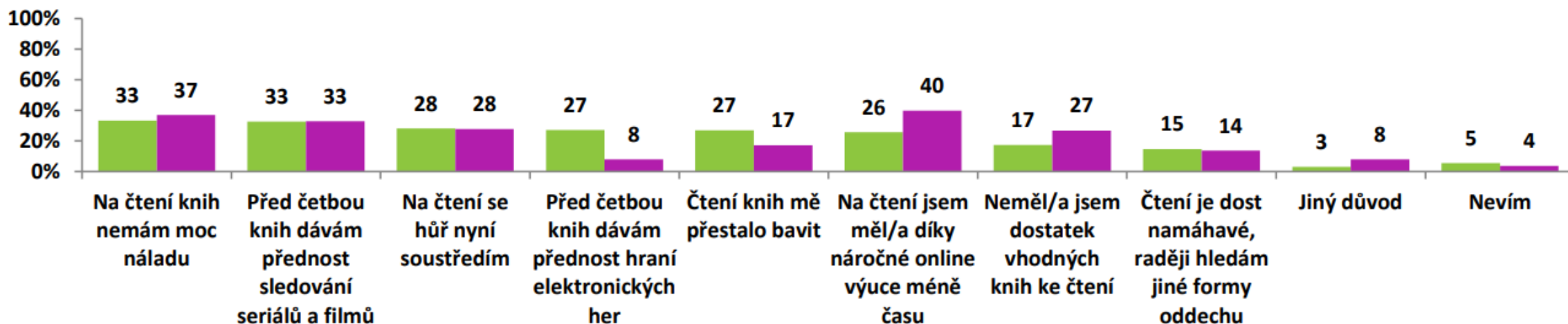
Proč některé děti a mládež četly v době pandemie MÉNĚ

Méně času, chybějící nálada, upřednostnění online aktivit, horší soustředění +
NEDOSTATEK VHODNÝCH KNIH KE ČTENÍ

A proč jsi v letošním školním roce četl/a knihy méně často?

Základ: Četly méně často (než před koronavirovou pandemií), N=různé

■ Starší děti, N=74 ■ Mládež, N=102

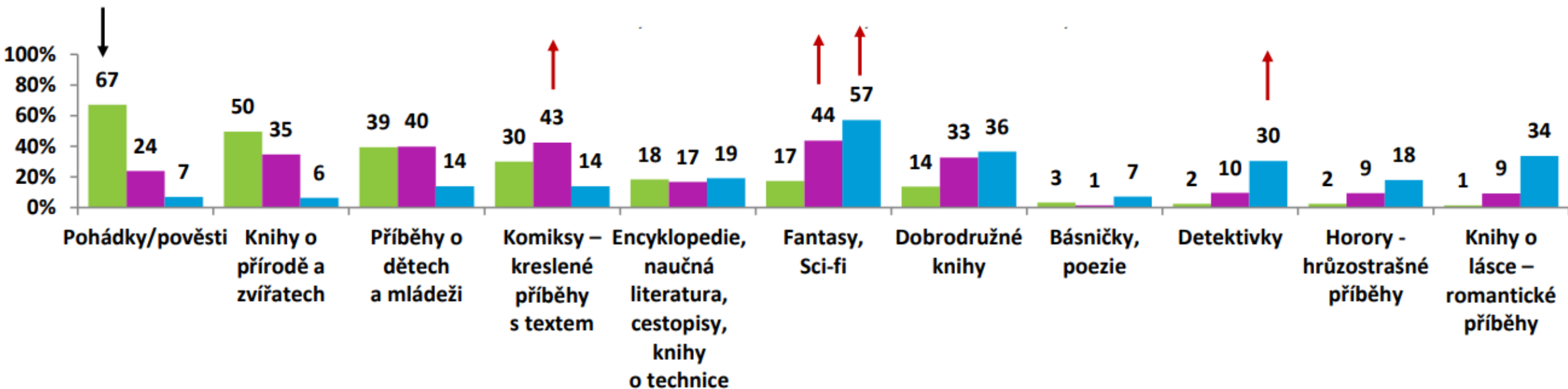

Obliba žánrů se výrazně mění s věkem

Jaké knihy nejraději čteš?*

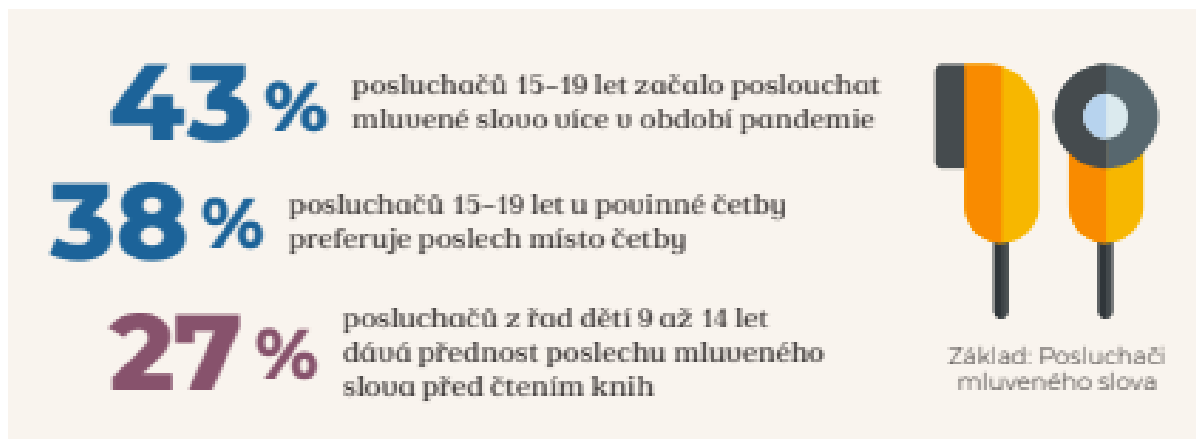
Základ: Čtou knihy alespoň jednou za čtvrt roku, N=různé

■ Mladší děti, N=474   ■ Starší děti, N=701   ■ Mládež, N=519

Mediální prostor a alternativy četby

☐ Fenomén podcasty

Fenomén audioknihy

☐ Pořizování knih na internetu

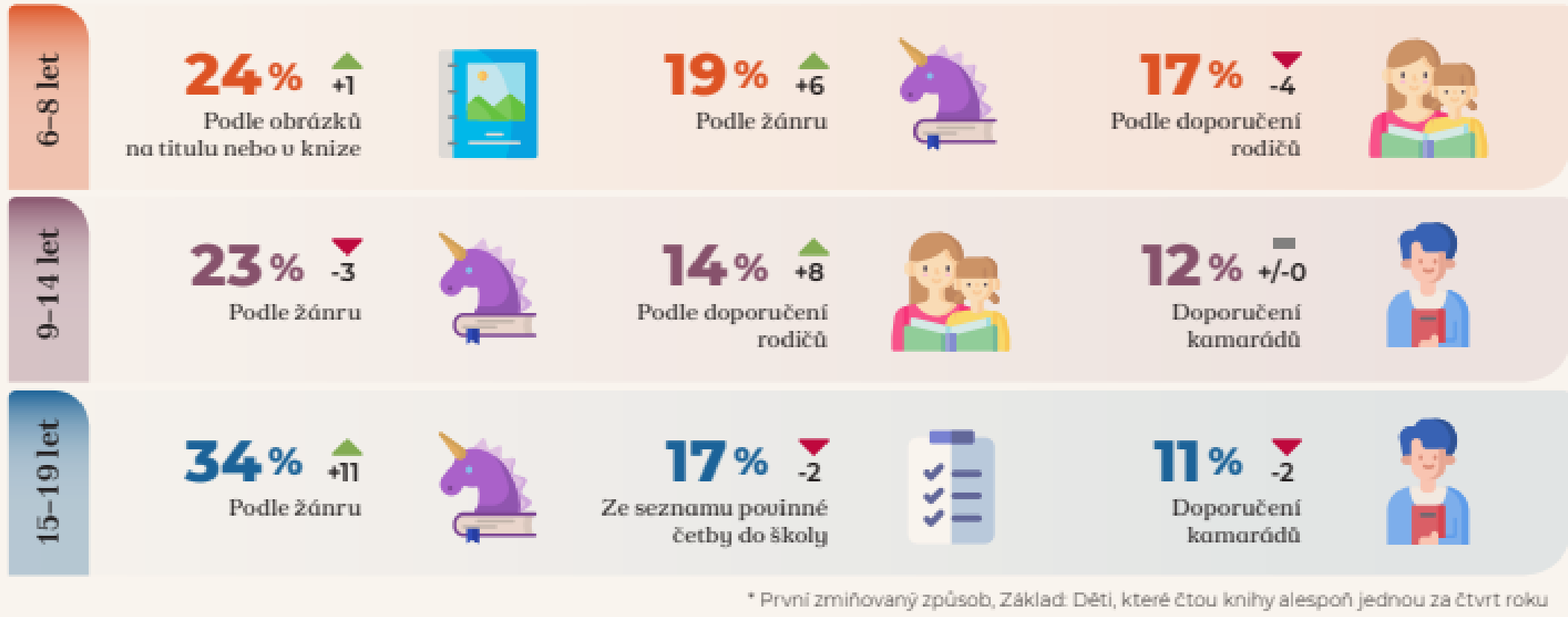

Čtení elektronických knih

- nepostradatelný univerzální **mobilní telefon**

Výběr knih ke čtení

Děti, teenageři a knihovny

- **10 % mládeže 15-19 let za pandemie využilo digitální knihovnu**

Plány využívání knihovny po pandemii

6-8 let

87%

Půjčovat si knihy domů

23%

Půjčovat si časopisy a noviny domů

19%

Půjčovat si deskové hry domů

16%

Nauštěvouat speciální akce nebo besedy

9-14 let

85%

Půjčovat si knihy domů

20%

Číst si knížky přímo u knihovně

18%

Půjčovat si časopisy a noviny domů

12%

Nauštěvouat speciální akce nebo besedy

15-19 let

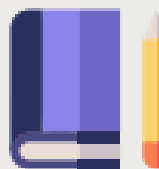
82%

Půjčovat si knihy domů

34%

Učit se, hledat informace do školy, psát úkoly...

28%

Číst si knížky přímo u knihovně

4%

Nauštěvouat speciální akce nebo besedy

Základ: Plánuji znovu začít chodit do veřejné knihovny, až omezení spojená s koronavirovou pandemií skončí

Jak výzkumná zjištění využít

- Rozvíjení gramotností a kompetencí pro život ve 21. století**
- Ve školním prostředí: učitel a pedagogičtí pracovníci**
- Ve veřejné knihovně: učící knihovník**
- Při spolupráci knihovny a školy**
- V rodinném prostředí**

Otázky k diskusi

- 1. **Změnily se** - pod vlivem boomu technologií a také v době pandemie - **podmínky žité každodennosti dětí a teenagerů? Jak?**
- 2. **Jakou roli** zaujímají **v životě dnešních dětí a dospívajících knihovny?**
Jaké místo je určeno pro knihy, čtení, práci s uměleckým textem?
- 3. **Reaguje na změny** informačního chování a čtenářských strategií **školní prostředí? Jak?**
- 4. **Co poskytují** nebo mohou poskytovat **současné knihovny učitelům a dalším pedagogickým pracovníkům?**
- 5. **Jaké možnosti pro spolupráci** mezi knihovnami a školami veřejný prostor nabízí? *Příklady dobré praxe?*

Zdroje a obrázky

- Archiv autorky
- Národní knihovna, Nielsen Admosphere. *Čtení v době koronavirové pandemie*, CAWI, únor 2021.
- *Co nebylo v učebnici – Spolupráce knihoven a škol ve vzdělávání žáků 21. století* [online]. 2020 [cit. 2020-10-10]. Dostupné z: <http://www.conebylovucebnici.cz/>
- MAZÁČOVÁ, Pavlína. *Informační gramotnost. Teorie a vzdělávací praxe* [online]. © Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2019 [cit. 2020-10-20]. 93 s. ISBN 978-80-7603-065-7. Dostupné z: https://pages.pedf.cuni.cz/sc25/files/2020/02/Teorie_a_vzdelavaci_praxe.pdf

Kontaktní údaje

Mgr. Pavlína Mazáčová, Ph.D.

pmazacov@phil.muni.cz

pmazacova@gmail.com

Profil:

<https://kisk.phil.muni.cz/cs/osoba/2935>

